

IDÉN LENNE 100 ÉVES RADNÓT MAGDA

Süveges Ildikó

professor emerita, ny. egyetemi tanár,
Semmelweis Egyetem
sueves.ildiko@med.semmelweis-univ.com

Nincs a magyar szemészetnek még egy ilyen ellentmondásos személyisége, mint Radnót Magda volt. Kétségtelen, hogy a 20. század legnagyobb szemészei között tarthatjuk nyilván, jellemző tulajdonságai azonban homlok-egyenest eltértek nagy elődei karakterétől. Nem volt közvetlen személyiség, nem sokan szerették, de tisztelték. Kora szemész vezérkarával nem ápolta jó kapcsolatokat. Munkatársait csak a nagy ünnepeken engedte magához közelebb, egyébként jelenlétében még a helyettese sem foglalhatott helyet. Mint tudós, intézetigazgató mindent elért: a magyar és nemzetközi szemészet összes díját, érmét, kiüntetését megkapta.

Radnót (Rottstein) Magda 1911-ben született Vicsápapátiban. Ez egy kis falu az akkori Nagy-Magyarország Nyitra megyéjében. A család szegény volt, apja meghalt az első világháborúban. Anyja egyik rokonukhoz küldte Budapestre. Itt járt iskolába, még egyetemi tanulmányait is itt kezdte, orvosi diplomát már Pécsen kapott 1935-ben. A patológia iránt már az egyetemi évek alatt is érdeklődött; Entz professzor kórbonctani intézetében sajátította el a patológia alapjait. Ezzel elindult azon a klasszikus szemészképzési úton, amely még a 20. század elején is dívott a német nyelvterületű szemorvosképzésben, hogy ti. a szakorvosképzés első éve a szemészeti patológia elsajátítása volt. Érdekes

történet maradt fenn az Entz-időkből. Radnót minden reggel friss virágot vitt a patológiai intézet egyik vázájába, amely az igazgatói irodához közel volt. Egyik reggel egy szalvétára tett kockacukorral érkezett Entz professzor, mikor Radnót még az évszak virágait rendezte a vázában. – Mit csinál maga szerencsétlen? – kérdezte Radnótot. – Friss virágot hoztam a vázába, amit minden reggel megteszek. – Ó, hát én azt hittem, hogy az én kockacukromtól ilyen szépek ezek a virágok. Ugyanis minden reggel egy kockacukrot tettem a vázába. Bár a virágok napról napra különböztek, Entz professzornak a virágcsere nem tűnt fel, bizton hitt a kockacukor virágélesztő hatásában.

Patológiai tudását Meller professzor bécsi szemészeti klinikáján tökéletesítette, ahol egy szemésztörténetet töltött ösztöndíjasként. Hazatérése után ifj. Imre József klinikájára került 1939-ben. Imre professzor rábízta a szövettani laboratórium szervezését és vezetését a Mária utcai Szemészeti Klinikán. Kezdetől fogva a könnymirigy betegségeivel foglalkozott. E témában jelent meg első nagyobb összefoglaló munkája *Die pathologische Histologie der Tränendrüse* címmel. Másik nagyobb tudományos területe a szem és az endokrin rendszer működése közötti összefüggés kutatása volt. Erre mestere, Imre professzor hívta fel a figyelmét, aki maga is foglalkozott ezzel a területtel.

A kutatás nem volt egyszerű, hiszen ebben az időben nem álltak rendelkezésre a hormonok. Az egyes szervkivonatokkal végzett vizsgálatok pedig sokszor ellentmondásos eredményeket hoztak. Vizsgálataiban megállapította, hogy a fény a gonadotrop, illetve a tireotrop hormonok fokozott működését indítja meg, és az ép szemnek a fény érzékelésén keresztül szerepe van a szervezet ritmikus működésének fenntartásában is.

További pályafutását egy időre megzavarta a nyilasok hatalomátvétele 1944-ben. Radnótot egy ideig Imre bújtatta gellérthegyi villájában. 1945-ben Nónay Tibor professor mellett folytathatta munkáját, majd 1946-ban magántanári címet kapott. Pályája gyorsan ívelt felfelé. 1950-ben a Szegedi Szemészeti Klinika igazgatójává nevezték ki, ahol egy évet sem töltött, mert a Budapesti Egyetem kara meghívta az I. számú Szemészeti Klinikára igazgatónak. Szegedi pályafutásában annyira

hitt, hogy felszámolta budapesti kötődéseit (még a férjétől – Antal Károlytól – is elvált) csak gyermekét, Antal Magdát vitte magával. A budapesti tanszék azért ürült meg, mert az addigi igazgatót, Horay Gusztáv professzort hamis vádak alapján kényszernyugdíjazták.

Az I. számú Szemészeti Klinika akkori épülete az Illés utcában nem volt alkalmas korszerű betegellátásra sem, nemhogy tudományos munkára. Radnót azonban fáradhatatlanul próbálta folytatni addigi tudományos munkáját. Egyre több közleménye jelent meg, 1952-ben az orvostudományok doktora, majd 1961-ben az MTA levelező tagja, 1976-ban az MTA rendes tagja lett.

A klinika méltatlan állapota arra ösztönözte, hogy minden kapcsolatát felhasználva szorgalmazza új klinika építését. Aktivitását siker koronázta, és bár az engedély megadását hosszas várakozás követte, az építkezés 1968-ban megindult. 1972-ben a klinika átadása

megtörtént volna, de Radnót nem vette át az épületet. Ennek több oka volt. Az épület süllyedni kezdett, az alagsor és a liftakna állandóan vízben állt. Valószínűleg az alapozással volt a baj, ugyanis a Tömő utcában a klinika helyén korábban egy tó állt. Tetézte a hibákat, hogy az épület 6. emeletének mennyezeti vakolata leomlott. Majd kiderült, hogy csaknem a teljes épület mennyezeti vakolatára hasonló sors vár, így az újravakolás elkerülhetetlen volt.

A sok bosszúság ellenére Radnót büszkén mutogatta az új klinikát az Európai Szemész Kongresszus résztvevőinek, akik közül sokakat éppen a klinika megtekintése vonzott. Radnót megvalósította azt, ami a nagy szemészeti intézetekre jellemző volt (és egyes egyetemeken még ma is az), hogy ti. komplett patológiai laboratórium mellett működtek a klinikai kutatáshoz szükséges egyéb laboratóriumok is. Így működött genetikai, immunológiai, mikrobiológiai labor is. A laboratóriumok vezetőinek a szakma elismert művelőit hívta meg. Az ő patológiai laboratóriumában működött az ország első elektronmikroszkópja. Minden szövetszövetmintát maga diagnosztizált, a kutatómunkák szövetszöveti mintáit mindig konzultálta a kutatóval. Páratlanul felszerelt és rendben tartott, tágas állatistálló szolgálta a kísérletes klinikai vizsgálatokat, ahol minden korszerű műtét elvégzésére lehetőség volt.

Munkásságában a patológia mindig első helyen szerepelt. A klinika szövetszöveti laboratóriumában évente mintegy ötszáz anyagot dolgoztak fel; a tárolt minták mennyisége világviszonylatban is előkelő helyet foglal el. Ezek az anyagok mind a mai napig megtalálhatók a Tömő utcai Szemészeti Klinikán. A múlt század 60-as éveiben a normális és kóros szövetek ultrastruktúrájának leírása felé fordultak a morfológiai vizsgálatok. Radnót

figyelmét ekkor elsősorban a retina kötötte le. Kiváló laborasszisztenseivel órákat tudott konzultálni egy-egy képleten. Az asszisztens elővizsgálatot végzett, elkészítette az elektronmikroszkópos felvételt, majd Radnót bejellelte azokat a pontokat, ahol tovább folytattak a vizsgálatok. Tudományos munkáinak publikálásában igen termékeny volt. Több mint háromszáz közleménye jelent meg, melyek középpontjában a könnyiszervek és a retina ultrastruktúrája állt.

A klinikum területén is minden új érdekelte. Nem volt kreatív operatőr, de sokat olvasott, külföldön is sokat tapasztalt, amit igyekezett a klinikáján megvalósítani. Olyan munkatársakat állított maga mellé, akik a szemészet egyes részterületeit magas szinten művelték. A nehéz anyagi körülmények ellenére megszerezte a legtöbb modern műszert. Így az I. számú Szemészeti Klinikán működött az ország első phacoemulsificatora a szürkehályog műtétéhez, az első vitrectom az üvegtesti beavatkozásokhoz, xenon fotoagulátor és az első argonlézer készülék. De működött röntgen is az idegentestek lokalizálásához. Mindehhez mérnököket szerződtetett, akik a műszerek állandó működéséről, karbantartásáról gondoskodtak.

Oktató munkáját fémjelzi a graduális képzés számára írt tankönyve és propedeutikája. *A szemészet alapvonalai* című tankönyve Prágában első díjat nyert. A *szembetegségek atlaszá-t* öt nyelvre lefordították. 1961–1965 között oktatási rektorhelyettesként is dolgozott. Jó előadó volt, előadását szívesen hallgatták a medikusok. A pontosságot a medikusoktól is megkövetelte. Reggel 8–10-ig volt a szemészet előadás, 8 órakor az ajtókat bezárta és katalógust tartott. Három hiányzás az index alá nem írását vonta maga után, és az illető nem mehetett szigorlatra a szemész-

ter végén. A posztgraduális képzést segítette elő az *Újabb eredmények a szemészetben* füzet sor, melyet mint az Országos Szemészeti Intézet igazgatója indított.

A klinika zavartalan működését hihetetlen szigora biztosította. A legkisebb lazaságot sem engedte, dohányozni az épületben nem lehetett, enni csak ebédidőben, az ebédlőben. A betegekhez egyszerre csak egy látogató mehetett fel, az is köpenyben, amit a ruhatárban kapott. A következő látogató csak akkor mehetett fel a beteghez, ha az előző lejött. Az első emeleti mellékajtókat – ahol a profeszori dolgozó, könyvtár és a laboratóriumok voltak – minden délután lezáratta, külön vigyázva az itt elhelyezkedő értékekre. Így maradt e sorok szerzője is egyszer az épület első emeletén bezárva, minek okán lekéste a Debrecenbe menő vonatot.

Klinikáján nem volt paraszolvencia. Egy vizsgálat után az egyik beteg úgy köszönte meg a vizsgálatot, hogy *köszöni szépen, „addig is...”*. Ekkor Radnót felháborodott, és azt mondta: – Csak nem akar dugdosni valamit a zseembe? – és kidobatta a beteget.

Jó nyelvtudása alkalmassá tette külföldi kapcsolatok építésére. Igaz, ezt elősegítette az is, hogy utazhatott. Jó barátságot ápolt Jules

François-val, aki az Európai Szemorvos Társaság főtitkára volt. Több munkatársát juttatta ki hosszabb-rövidebb tanulmányútra François intézetébe.

A klinika építése mellett nagy érdeme volt az 1972-es Európai Szemész Kongresszus megszervezése. Bár a politikai nyomás erre az időre már enyhült, mégis különösen nagy jelentőségű volt, hogy ún. szocialista ország először kapott a szemészet területén nemzetközi kongresszus rendezésére felkérést. Ennek köszönhető, hogy 1972–76-ig az Európai Szemorvos Társaság elnöke lehetett. A kongresszus nyereséges volt, az így befolyt összeggel Radnót a klinikát tovább építette.

Számtalan tudományos és szakmapolitikai társaságnak volt tagja, vezetőségi tagja. Tudományos társaságok választották tiszteletbeli taggá. Magyar kitüntetései közül kiemelendő a Munka Érdemrend Arany fokozata, míg nemzetközi kitüntetései a Helmholtz-aranyérem fémjelzi (tagságait, kitüntetéseit lásd a mellékelt irodalomban).

Radnót Magdára mint kiváló vezető és szervező, iskolát teremtő egyéniségre emlékezünk születésének 100. évfordulóján.

Kulcsszavak: *Radnót Magda, életrajz*

IRODALOM

Babics Antal (1979): Congratulation of Prof. Magda Radnót. *Acta Chirurgica Hungarica*. 20, 111–113.
Gyórfy István – Salacz György (2004): *A XX. században és az ezredfordulón működött magyarországi*

szemorvosok életrajzi adattára. Magyar Szemorvostársaság, Budapest
Varga Margit (1989): Radnót Magda 1911–1989. *Magyar Tudomány*. 9, 779–781.

A WIKIPÉDIA, A WEB 2.0 ÉS AZ AMATŐRÖK

Koltay Tibor

PhD, Dr. habil.,
Szent István Egyetem
Koltay.Tibor@abk.szie.hu

A *Magyar Tudomány* hasábjain nemrég közölt írásában Galántai Zoltán (2011) a Wikipédiának a tudományra gyakorolt hatását vizsgálja, kiemelve, hogy érdemes az egész problémakört tágabb összefüggéseiben szemlélni. Ezt messzemenően üdvözlünk kell.

Nemcsak az idézett szerző, de nagyon sokan gondolják úgy, hogy az igazi gondot nem a rendelkezésre álló információ mennyisége jelenti, hanem az, hogy ebből a tömegből nem vagyunk képesek kiszűrni a számunkra releváns információt. Ahogy például David Bawden és Lyn Robinson (2009) kifejti, az információs túlterhelésről a 19. századot megelőzően is olvashattunk. Ezek a híradások arról szólnak, hogy lehetetlen elolvasni mindent, amit írtak. Az információ eddigi története során a nehézséget többnyire az jelentette, hogy elegendő mennyiségű hasznos információt találunk, vagy tudjunk szolgáltatni. Csak az 1990-es évektől, a digitális információ mennyiségének főként az interneten jelentkező megnövekedése teszi az információs szolgáltatók és -fogyasztók számára fontos feladattá a szűrést és a válogatást, minthogy az információ szinte minden témában óriási mennyiségben áll rendelkezésre.

Az információ mennyiségénél azonban jóval nagyobb problémát jelent az, hogy az

interneten található információtömeg minőségének és releváns voltának megítélése sokkal összetettebb feladat, mint a nyomtatott dokumentumok világában volt. A nehézség tehát nemcsak abban áll, hogy ki tudjuk szűrni az értéktelen írásokat, a szemetet, hanem abban is, hogy a céljainknak megfelelő és jó minőségű információt megtaláljuk a hálózati információtengerben.

Ezt a helyzetet nagyrészt az okozza, amit korábbi írásunkban (Koltay, 2010) idéztünk, hogy soha nem volt még ilyen könnyű a tudás létrehozásához szükséges információt összegyűjteni, míg a tudást létrehozni az összegyűjtött információból soha nem volt ilyen nehéz (Martell, 2009). Az információnak ez a tömege azonban gyakran értéktelen és felesleges adatokat jelent, amelyeket úgysem tudunk felhasználni (Drótos, 1992). Különösen igaz ez a Web 2.0-s tartalmak jelentős részére.

Ugyanakkor – ahogy erről korábbi írásunkban szintén szoltunk – magát a Web 2.0 elnevezést is bizonytalanság terheli, ezért nehéz megmondani, hogy mit is soroljunk a körébe. A Wikipédiát sokan sorolják ide (Ládi, 2008), de érdemes a lehetséges ellenérveket is megvizsgálnunk.

A Web 2.0-s alkalmazásokról elmondtuk, hogy az információk megosztása csak látszó-